



Dicht de genderloonkloof



Internationale vrouwendag: ACV voor dichten loonkloof mannen / vrouwen

Naar aanleiding van de internationale vrouwendag publiceren ACV loonwijzer en vrouwenloonwijzer, samen met het HIVA, een nieuw loonkloofrapport.

Nieuw is veel gezegd, de cijfers blijven jammer genoeg al jaren dezelfde.

Vrouwen verdienen 18% minder dan mannen. Dit komt overeen met € 5.900 op jaarbasis. Volgens de loonwijzerdata verdienen mannen gemiddeld € 18,5 per uur, vrouwen verdienen € 15,2 per uur.

Ook de oorzaken van deze loonkloof blijven ongewijzigd. Zo speelt de opleiding een grote rol in de loonvorming. Hoogopgeleide mannen verdienen 23,9% meer dan laagopgeleide mannen. Bij de vrouwen scoren hoogopgeleiden 17,5% hoger dan laagopgeleide vrouwen. Laag en middellaagopgeleide vrouwen verdienen 16% minder dan laagopgeleide mannen. Hoogopgeleide vrouwen verdienen 20,3% minder dan hoogopgeleide mannen. Naarmate het opleidingsniveau stijgt neemt de loonkloof toe. (het volledige rapport is te lezen op de vrouwenloonwijzer)

Andere oorzaken zijn te vinden in het onderbreken van de loopbaan, vrouwen werken in sectoren en beroepen waarin de combinatie van arbeid & zorg beter te realiseren is. Vrouwen kiezen voor vrouwenberoepen, mannen voor mannenbanen. Dat keuzepatroon verandert nauwelijks. Terwijl werken in een beroep met veel mannen of in een gemengd beroep meer oplevert.

Vrouwensectoren hebben vaak minder status: zorg, administratie, schoonmaak, onderwijs, verpleegkundige of receptioniste. Vrouwen geven minder vaak leiding. Als ze leiding geven doen ze dat in kleinere bedrijven aan vrouwen. En dat levert minder op. Oudere vrouwen verdienen relatief veel minder dan oudere mannen.

Dat verschil loopt op omdat een deel van de vrouwen tijdelijk stopt met werken en dan weer aan de slag gaat. Mannen krijgen na een extra opleiding sneller salarisverhoging dan vrouwen. Dat begint al heel vroeg. En zelfs in de allereerste bijbaantjes verdienen meisjes (babysit) minder dan jongens (krantenbezorger) Vrouwen zitten vaker op lagere functies en in beroepen waar je niet zo veel promotiekansen hebt. Ook worden vrouwen minder vaak als een promotiekandidaat gezien

België beschikt over 5 ministers met verantwoordelijkheid over gelijke kansen m/v. Veel meer dan wat sensibiliseringscampagnes, al dan niet in verspreide slagorde, komen deze niet. De excellenties verwijzen naar de sociale partners maar daar blijft het bij, een occasionele werkgroep op het Vlaamse kabinet van Gelijke kansen niet te na gesproken. Wettelijk mag er niet gediscrimineerd worden op loonvlak tussen mannen en vrouwen maar het gebeurt toch. Het begint al bij de aanwerving. Lees de vacatures na, gemiddeld 20% van de gepubliceerde advertenties voldoet niet eens aan het wettelijk opgelegde m/v profiel. Deze vermelding wordt gewoon weggelaten. Verdere lectuur leert dat 70% van de vacatures op mannen profiel zijn uitgeschreven.

Los van de actualiteitswaarde van de loonkloof (zie het aantal studies en publicaties) blijft iedereen klagen maar doet er weinig aan. Het ACV nam zich in zijn laatste congres voor om werk te maken van de transparantie van het loon en het loonverschil tussen mannen en vrouwen. Via de websites www.loonwijzer.be en www.vrouwenloonwijzer.be kunnen vrouwen (en mannen) nu nagaan hoeveel iemand verdient met dezelfde functie. Maar naast deze salarischecker kan je heel wat info vinden over cao's, loononderhandelingen, salaristips, wetgeving, solliciteren... kortom alles wat je positie op de arbeidsmarkt en in je bedrijf kan versterken. Binnenkort kan je op de vrouwenloonwijzer ook de invloed van onderbrekingen zoals tijdscrediet, zwangerschap e.d. op je loopbaan simuleren. Dit moet vrouwen toelaten de gevolgen van bepaalde keuzen goed in te schatten.

De vrouwenloonwijzer kadert in het Equal-project "dicht de genderloonkloof" en stopt niet met een website. Binnen dat project gaan we binnenkort ook pogen om daadwerkelijk de loonkloof in een aantal bedrijven te dichten, samen met de syndicale afgevaardigden en vakbondssecretaris zoeken we naar effectieve middelen die later als model kunnen gebruikt worden om de loonkloof te dichten in andere ondernemingen. Voor het ACV is het alle dagen vrouwendag onder andere via de vrouwenloonwijzer.

Franci larondelle

Coordinator loonwijzer/vrouwenloonwijzer

KATHOLIEKE
UNIVERSITEIT
LEUVEN



De loonkloof: vrouwen verdienen 18% minder dan mannen

Fernando Pauwels
Tom Vandenbrande

06-03-2006



De Loonkloof: Vrouwen verdienen 18% minder dan mannen

1. Inleiding

In deze bijdrage brengen we een resultaten uit aantal studies samen die in het afgelopen jaar gepubliceerd zijn rond de gender loonkloof. We concentreren ons op de raming van de omvang van de loonkloof tussen mannen en vrouwen, maar brengen daarnaast een aantal van de belangrijkste bevindingen uit deze studies samen. Vervolgens leggen we deze ramingen naast de berekening van de loonkloof op basis van Loonwijzer-data (ontlading 4, ongewogen data). We gaan ook kort in op de impact van deeltijdwerk en opleidingsniveau op de loonkloof.

2. Hoe drukken we de loonkloof uit?

Vrouwen verdienen minder dan mannen. Het Steunpunt WAV rapporteert gemiddelde bruto jaarlonen per werknemer in een voltijdsequivalente job op basis van RSZ LATG, een databank met informatie over nagenoeg alle werknemers in België. In 2001 verdienen mannen gemiddeld € 33600 bruto per jaar. Vrouwen verdienen duidelijk minder, nl. €27700 bruto per jaar. Afhankelijk van hoe je deze twee waarden in relatie met elkaar brengt, krijgen we een loonkloof van €5900, 84%, 21% of 17%. De vorm van presenteren van de loonkloof, kan dus leiden tot misverstanden en verkeerde interpretaties over de breedte van de loonkloof. Vandaar dat inzicht in de verschillende manieren van beschrijven van de gender loonkloof aangewezen is. Vooraleer we dus verschillende bronnen met informatie over de loonkloof inventariseren, wensen we eerst kort te verduidelijken op welke methode de loonkloof in deze bijdrage gepresenteerd wordt.

Grosso modo zijn er twee manieren om de loonkloof weer te geven. Enerzijds kan je het loon dat vrouwen verdienen uitdrukken in termen van het loon dat mannen verdienen. Anderzijds kan je de loonkloof ook presenteren als het aandeel van het loon dat mannen meer verdienen in vergelijking met vrouwen. Voor een buitenstaander lijken deze twee uitdrukkingen gelijk, maar een eenvoudige oefening toont aan dat de procentuele uitdrukking van de loonkloof sterk verschilt volgens deze twee ogenschijnlijk irrelevante berekeningswijzen.

Eenzijds kan je de loonkloof uitdrukken als het percentage dat mannen meer verdienen dan vrouwen. Het verschil tussen beide lonen bedraagt €5900. Als we het vrouwenloon hierbij als referentiecategorie nemen, komt dit procentueel gezien neer op 21,3%. De manier om dit te berekenen is de volgende:

$$\text{Loonkloof M/V} = ((x1/x2)*100)-100$$

x1= bruto uurloon voor mannen;
x2= bruto uurloon voor vrouwen;

Ingevuld met de bovenstaande cijfers ziet deze formule er als volgt uit:

$$\text{Loonkloof M/V} = ((33600/27700)*100)-100=21,3$$

Dit cijfer leert ons dat mannen gemiddeld 21,3% meer verdienen dan vrouwen.

Anderzijds kan je de loonkloof ook weergeven in termen van hoeveel vrouwen minder verdienen als mannen. Het mannenloon vormt dan de referentiecategorie. Vrouwen verdienen nog steeds €5900 minder als mannen, maar we drukken het verschil uit in termen van het mannenloon. Procentueel komen we dan uit op 17,8%.

De formule ziet er als volgt uit:

$$\text{Loonkloof V/M} = (100-((x2/x1)*100)$$

x1= bruto uurloon voor mannen;
x2= bruto uurloon voor vrouwen;

Ingevuld ziet de formule er in dit geval zo uit:

$$\text{Loonkloof V/M} = 100-((27700/33600)*100)=17,6$$

Hier is de conclusie dat vrouwen 17,6% minder verdienen als mannen.

Afhankelijk van de berekeningswijze, krijg je twee verschillende cijfers met betrekking tot dezelfde loonkloof. Voorzichtigheid is dus geboden bij het vergelijken van cijfermateriaal. Het is belangrijk bij het lezen van loonkloofgegevens om na te gaan op welke wijze de loonkloof gepresenteerd wordt en of de cijfers vergelijkbaar zijn of niet.

3. Welke gegevens?

Welke recente gegevens zijn voorhanden op de loonkloof in kaart te brengen? In kort bestek inventariseren we enkele onderzoeken die in België informatie over de loonkloof publiceerden. We hebben ons gericht op onderzoek dat tijdens de voorbije twee jaren gepubliceerd is en waarbij data op Vlaams of Belgische niveau geanalyseerd zijn met betrekking tot de loonkloof tussen mannen en vrouwen.

3.1 Steunpunt WAV / RSZ-LATG

Het Steunpunt WAV (Werkgelegenheid, Arbeid en Vorming) geeft sinds een aantal jaren het 'genderzakboekje' uit, dat de belangrijkste gegevens bundelt rond de levensloop, de onderwijs carrière, het werk en de combinatie arbeid- gezin van mannen en vrouwen. Ook in 2005 is het 'genderzakboekje' verschenen¹.

Om de loonkloof tussen mannen en vrouwen in kaart te brengen, doen zij beroep op twee gegevensbronnen, nl. op RSZ-LATG data (Loopbaan en arbeidstijdgegevens) van 2001 en op gegevens van de Vacature salarisenquête 2004. De gegevens die we hieronder presenteren, hebben, in tegenstelling tot de gegevens die we hierboven presenteerden, enkel betrekking op het Vlaamse Gewest.

Als loonmaat gebruiken zij het gemiddelde brutojaarloon per voltijdsequivalente job. Dit betekent dat zij deeltijdse brutojaarlonen omrekenen naar voltijdse brutojaarlonen. Zo berekend verdienen vrouwen bruto gemiddeld €27600 per jaar. Mannen verdienen 24% meer dan vrouwen (€34300). Als we de loonkloof (V/M) bekijken vanuit het perspectief van de vrouwen, verdienen vrouwen 20% minder dan mannen.

Het Steunpunt WAV stelt tevens vast dat voltijdse jobs beduidend beter betaald worden dan deeltijdse jobs (die omgerekend zijn naar voltijdse jobs). Dit komt volgens hen omdat een groot deel van de deeltijds loontrekkenden in minder goed betalende sectoren aan de slag zijn (bv. kleinhandel of horeca).

Ook stellen zij vast dat in voltijdbanen de lonen van vrouwen gemiddeld lager liggen dan die van mannen. Een voltijds werkende man verdient een goede 22% meer dan een voltijds werkende vrouw. In deeltijdbanen zijn de verschillen kleiner, maar ook daar ligt het loon van vrouwen gemiddeld lager dan dat van mannen.

3.2 VDAB / SD-Worx

Op het einde van december 2004 publiceerde de Vlaamse Dienst voor Arbeidsbemiddeling (VDAB) een overzicht van studies die peilden naar de loonkloof in 2004². Daarbij deden zij beroep op gegevens van SD Worx en Officeteam.

We vatten enkele van hun bevindingen samen. SD Worx keek naar het vast loon van iets minder dan 30.000 bedienden in de privé-sector. Zij stelden in

¹ Geurts, K., Van Woensel, A. (2005), *Genderzakboekje. Zij en hij op de arbeidsmarkt (2005)*., Vlaamse Overheid: Brussel

² VDAB (23-02-2006) , *Loonkloof M/V nog niet gedicht*, <http://vdab.be/magezine/dec04/loonkloof.shtml>

eerste instantie vast dat vrouwelijke bedienden gemiddeld 8,4% minder verdienen dan mannen.

In tweede instantie controleerden ze deze globale loonkloof naar functieniveau en leeftijd. Hiervoor vergeleken ze enkel mannen en vrouwen die gelijkaardige taken uitvoerden, en in dezelfde leeftijdsklasse zitten. Dat vrouwen meer in minder betaalde functies werken, blijkt een belangrijk deel van de loonkloof te verklaren. Na deze controle blijkt dat vrouwen 4,7% minder verdienen dan mannen die dezelfde taken verrichten. Leeftijd blijkt ook een rol te spelen. Bij jonge werknemers is het verschil in brutoloon beperkt tot 3,1% in het voordeel van mannen. Bij de 50-plussers loopt het verschil op tot 9,6%

3.3 Departement Economie – K.U.Leuven / PSBH en Vacature

De Leuvense econoom Konings gebruikt de PSBH data (Panel Studie van Belgische Huishoudens) om de loonkloof te bestuderen³. Op basis van meer dan 2000 ondervraagde individuen in de periode 1998-2002 wordt nagegaan in welke mate de loonkloof tussen mannen en vrouwen kan worden verklaard aan de hand van objectieve karakteristieken zoals opleidingsniveau, soort job, scholingsgraad, de sector waarin men werkt en het aantal uren arbeid dat men levert.

Hij stelt vast dat vrouwelijke arbeidskrachten gemiddeld 75% verdienen van het netto loon van hun mannelijke collega's. Dat komt neer op een loonkloof (V/M) van 25%. Deze kloof is aanzienlijk hoger dan die in vorige studies, omdat hier geen rekening gehouden wordt met deeltijdarbeid. Gezien vrouwen veel vaker deeltijds werken dan mannen, drukt dit uiteraard ook hun maandloon. De objectieve kenmerken (waaronder dus de arbeidstijd) verklaren slechts de helft van de loonkloof. Met andere woorden, meer dan 50% van de geobserveerde loonkloof tussen vrouwen en mannen dient volgens hem toegeschreven te worden aan discriminatie. Deze discriminatie is tevens sterker bij laaggeschoolden.

Ook Luc Sels en Gert Theunissen hebben de loonkloof in kaart gebracht. Deze studie wordt in de loop van april 2006 gepubliceerd bij uitgeverij Acco⁴.

Zij berekenen de loonkloof op basis van data, verzameld naar aanleiding van de Vacature Salarisenquête 2002-2004. In deze enquête worden enkel voltijds werkende bedienden, ambtenaren en kaderleden bevroegd. Deze databron bevat met andere woorden geen gegevens over arbeiders en deeltijds werkenden. De studie refereert naar drie maten om de loonkloof te meten. Ten eerste kijken ze naar het verschil tussen het brutomaandloon van mannen en vrouwen. Daarbij komen uit op een loonkloof van 34,8%. Dat wil zeggen dat mannen gemiddeld 34,8% meer verdienen dan vrouwen. Ten tweede nemen ze ook enkel het nettomaandloon in rekening. Daarbij komen ze uit op een loonkloof (M/V) van

³ Konings, J. (24-02-2006), *Leuven economisch standpunt 108: Worden vrouwen gediscrimineerd op de arbeidsmarkt?*, <http://www.econ.kuleuven.ac.be/ces/les>

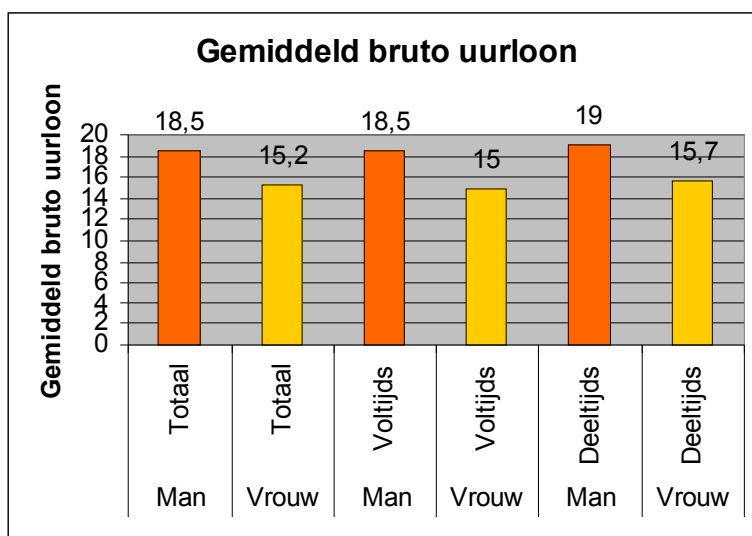
⁴ Theunissen, G. & Sels, L. (2006), *Waarom vrouwen beter verdienen (maar mannen meer krijgen). Een kritisch essay over de sekseloonkloof*. Acco: Leuven (nog te verschijnen)

29,6%. Tenslotte berekenen ze ook de loonkloof op basis van het bruto jaarloon. De loonkloof blijkt dan 39,1% (M/V) te zijn.

Deze gegevens spreken over de ongecorrigeerde loonkloof. In hun studie berekenen zij ook een gecorrigeerde loonkloof. Daarbij nemen ze ook andere loondeterminanten op. De belangrijkste vaststelling is dat het effect van geslacht drastisch afneemt als ze andere determinanten mee in rekening nemen. In plaats van 24% minder, zoals blijkt uit de regressieanalyse, verdienen vrouwen na controle van verschillen op het vlak van diplomaniveau, werkervaring, functie- en organisatiekenmerken nog 8,5% minder⁵. Zij stellen vast dat een groot deel van de loonkloof door deze kenmerken wordt overbrugd. Verschillen in menselijk kapitaal, functiekenmerken en organisatiekenmerken verklaren met andere woorden ten minste twee derden van het vastgestelde loonverschil.

3.4HIVA – K.U.Leuven / Loonwijzer

Voor de berekening van de loonkloof doen wij beroep op Loonwijzer data (ontlading 4 – ongewogen data). De gegevens die we hier presenteren, zijn verzameld met behulp van de online Loonwijzer-enquête en hebben betrekking op de periode september 2004 – september 2005. We hebben voor 8801 mannen en vrouwen het bruto gestandaardiseerd uurloon berekend op basis van het opgegeven brutoloon en de periode waarop het betrekking had.



⁵ De aandachtige lezer merkt op dat de ongecorrigeerde loonkloof (V/M) hier 'slechts' 24% bedraagt. Dit heeft te maken met de berekeningswijze. Dit percentage is berekend op basis van een lineaire regressie met als afhankelijke variabele het natuurlijk logaritme van het brutomaandloon en als verklarende variabele het geslacht. De 24% is eigenlijk een geëxponentieerde ongestandaardiseerde parameterschatting, die getransformeerd is naar een percentage.

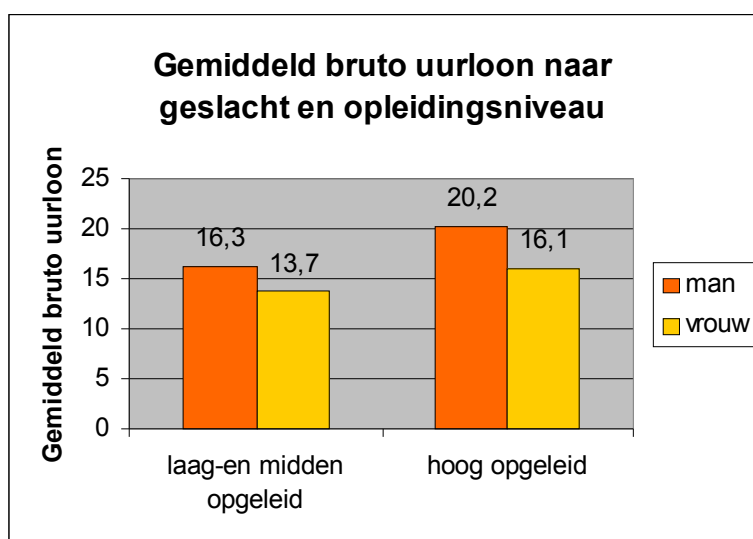
Bron: Loonwijzer data (ontlading 4 – ongewogen data)

Figuur 3.1 Gemiddeld bruto uurloon naar geslacht en arbeidstijdregime

Mannen verdienen gemiddeld €18,5 per uur. Vrouwen verdienen gemiddeld betrekkelijk minder, nl. €15,2 per uur. De loonkloof (V/M) bedraagt 17,8%. In vergelijking tot de mannen verdienen vrouwen met andere woorden nog steeds 17,8% minder. Deze cijfers leunen sterk aan bij de cijfers die het Steunpunt WAV terugvindt voor de loonkloof.

Ongeveer 86% van de respondenten blijkt voltijds te werken. Van de groep die deeltijds werkt, is 80% van het vrouwelijke geslacht. Deeltijdarbeid blijft vooralsnog een typisch vrouwelijk fenomeen. In tegenstelling tot de cijfers van het Steunpunt WAV vinden wij echter geen verschil terug in het bruto uurloon tussen voltijds werkenden en deeltijds werkenden. Dit is deels te verklaren, doordat rekening houden met de werkelijke arbeidstijden van zowel voltijdsen als deeltijdsen. Bij de RSZ LATG-data die door het Steunpunt WAV worden gebruikt, zijn deeltijdse lonen vermenigvuldigd zijn met een bepaalde quotiënt om hen vergelijkbaar te maken met voltijdse lonen. Mogelijk weerspiegelt die coëfficiënt niet steeds de exacte arbeidstijd van deeltijds werkenden.

Wat bijzonder opmerkelijk is bij de Loonwijzer-data, is dat het bruto uurloon van de deeltijds werkenden gemiddeld iets hoger blijkt te liggen dan dat van de voltijds werkenden. Het verschil schommelt tussen €0,5 voor de mannen en €0,7 voor de vrouwen. De verwachting is dat dit juist omgekeerd zou zijn, nl. dat deeltijdsers iets minder zouden verdienen als voltijdsers.



Bron: Loonwijzer data, ontlading 4

Figuur 3.2 Gemiddeld bruto uurloon naar geslacht en opleidingsniveau

We hebben ook gekeken naar de invloed van het opleidingsniveau op het gemiddelde bruto uurloon. Zoals verwacht vinden we duidelijke verschillen terug tussen beide groepen.

Hoogopgeleide mannen verdienen 23,9% meer dan laagopgeleide mannen. Ook verdienen hoog opgeleide vrouwen duidelijk meer dan laagopgeleide vrouwen. Zij verdienen 17,5% meer. Het opleidingsniveau lijkt een belangrijke determinant te vormen die de loonhoogte bepaalt.

Toch is het opvallend dat we ook hier een uitgesproken loonkloof tussen mannen en vrouwen terugvinden. Het verschil dat het opleidingsniveau maakt, blijkt groter te zijn voor de mannen dan voor de vrouwen.

Als we het opleidingsniveau over geslachten heen beschouwen, vinden we ook daar aanzienlijke verschillen terug. Laag- en middenopgeleide vrouwen verdienen 16% minder als laag-en middenopgeleide mannen. Hoogopgeleide vrouwen verdienen 20,3% minder dan hoogopgeleide mannen. Naarmate het opleidingsniveau stijgt, stellen we vast dat de loonkloof mee toeneemt.

4. Overzicht

In tabel 4.1 zijn de geselecteerde data over de loonkloof nogmaals samengevat. Afhankelijk van de bron en de groep werknemers die geselecteerd wordt, verschilt de loonkloof. Vrouwen verdienen 8 tot 25% minder dan mannen; mannen verdienen 9 tot 33% meer dan vrouwen.

Tabel 4.1 Overzicht van loonkloof op basis van verschillende bronnen

Bron	Eenheid van analyse	Loonkloof V/M	Loonkloof M/V
Steunpunt WAV / RSZ LATG	Bruto-jaarloon in voltijdsequivalente job	20%	24%
VDAB / SD Worx	Brutoloon van bedienden in 200 functies	8%	(9%)
Konings / PSBH	Nettoloon van werknemers	25%	(33%)
Sels / Vacature	Bruto-maandloon voltijdse bedienden	26%	35%
	Bruto-maandloon voltijdse bedienden, gecorrigeerde loonkloof	8,5%	/
HIVA / Loonwijzer	Bruto-uurloon	18%	22%

*

Bron: Steunpunt WAV/RSZ LATG; VDAB/SD Worx; Konings/PSBH; Sels/Vacature; HIVA/Loonwijzer

De relatief grote verschillen worden vooral verklaard doordat de geselecteerde groep aanzienlijk verschilt, en doordat wat onder het loonbegrip wordt geplaatst van studie tot studie verschilt. Nemen we bv. het jaarloon van alle werknemers ongeacht het feit of ze deeltijds of voltijds werken, dan stellen we vast dat vrouwen 26% minder verdienen dan mannen. Een studie die controleert voor de arbeidsduur, en zich beperkt tot een selectie van bediendenfuncties, komt op een loonkloof van 8% uit. Ook uit de studie van Sels en Theunissen komen we uit op dit percentage. Voor de (nagenoeg volledige) arbeidsmarkt kunnen we stellen dat het bruto uurloon van vrouwen 18 tot 20% lager ligt dan dat van mannen.

Een belangrijk deel van deze kloof kan verklaard worden. Vrouwen zijn doorgaans jonger, werken in andere functies en andere sectoren, of bouwen de loopbaan op een verschillende manier op. Met de Loonwijzer databank kunnen we de impact van deze verschillende aspecten op de omvang van de loonkloof op een vrij accurate manier bepalen. Hiervoor verwijzen we naar een volgende bijdrage.



Met de steun van ESF, EQUAL en Vlaanderen.

verantwoordelijke uitgever:

franci larondelle coördinator loonwijzer/vrouwenloonwijzer
Haachtsesteenweg 579 1030 Brussel
flarondelle@acv-csc.be 02/246.32.43 0477/977211